OMUL DIN AMINTIRE

Pentru mine, a scrie despre Profesorul **Ștefan Munteanu** e, concomitent, o plăcere, o obligație morală și un prilej de a face cunoscut și altora cum l-am **simțit** pe omul (dascălul) care a contribuit covârșitor la formarea mea intelectuală.Prima „întîlnire” – o ciocnire, fără scântei – a avut loc în anul în care am devenit student la Facultatea de Filologie a Universității timișorene (1964). Una dintre materiile fundamentale (deși intitulată modest) a fost *introducere(a) în filologie*, mai exact un curs de inițiere în cercetarea filologică, cu repere exacte, care unora li se părea greu, inutil și dificil de asimilat. Predat atunci de lectorul Ștefan Munteanu, cu care am avut nesperatul privilegiu de a face și seminarul. Ni s-a lansat invitația de a alcătui referate care să fie discutate apoi la seminar. Mi-am asumat și eu o asemenea obligație și referatul alcătuit de mine era chiar primul – *Relația dintre filologie și lingvistică.* Sigur pe mine (mă mai lăudase profesoara de limba română din liceu pentru o teză pe care azi o judec drept rebelă, dar naivă), m-am achitat de „obligație” însăilând câteva posibile raporturi între cele două discipline filologice. Am citit referatul și am așteptat reacțiile domnului profesor și pe cele ale colegilor. Pentru că din partea colegilor n-a venit niciuna, după un „hm”, domnul Munteanu a făcut „praf” referatul meu, într-un mod elegant, obiectiv, ușor ironic, iar eu am aflat că tot ce scrisesem acolo fusese deja spus de Iorgu Iordan, de J. Byck, Boris Cazacu, I. Coteanu și de către alții. A fost pentru mine un duș rece, ca și nota 8 (opt) la examenul corespunzător materiei Domniei Sale din prima mea sesiune ca student. Dar am învățat – dacă nu multe, atunci – mult, din întâmplarea asta. Prin anii II-III ai facultății am încercat o apropiere de dialectologie și de istoria limbii, dar atitudinea (deloc obiectivă) a celor cu care făceam cursul și seminarul m-a determinat să abandonez ideea. Nu dau nume, pentru că vreau să vorbesc **doar** despre Profesorul Ștefan Munteanu. O reîntâlnire decisivă s-a produs în anul

BDD-A32096 © 2020 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:52:42 UTC)

IV al facultății, când cursul de *istoria limbii române literare* i-a revenit Domnului Profesor Ștefan Munteanu (precizez că acest curs era predat alternativ, de fapt din 2 în 2 ani, și de către un alt cadru didactic). Materia le provoca mai tuturor colegilor frisoane. Se întindea pe trei trimestre (anul IV integral și jumătate din anul V), cu un singur examen, în ultima sesiune, din anul V. Nu știu cum preda și cum își organiza materia celălalt titular de curs, dar mie îmi plăcea modalitatea adoptată de Domnul Profesor Munteanu. Fidel unui benefic model ieșean (Al. Philippide, Iorgu Iordan, G. Ivănescu) care punea pe primul plan faptele lingvistice concrete (informația primară), din care o concluzie putea reieși obiectiv, fără supoziții, „reconstrucții" sau artificii, Profesorul ne aducea drept mărturii ale „teoriei" un număr mare de exemple concrete pe care bănuia că o să le reținem pentru examen. Eram ușor excedați de cantitatea informației (unii colegi se gândeau la dificultatea examenului încă în anul IV), iar când sesiunea a bătut la ușă toți învățau pe rupte. Mai ales că Domnul Profesor Munteanu ne predase un semestru (în anul V) și *doctrinele principalelor curente lingvistice*, o materie cred că prin excelență teoretică și iarăși destul de dificilă. Întâlnirea decisivă de care aminteam mai sus a constat însă în altceva. La începutul anului IV m-a chemat (spre mirarea mea), m-a întrebat care limbă străină îmi e mai accesibilă și mi-a dat spre lectură câteva cărți de lingvistică și stilistică fundamentale. Aflând că mă descurc bine în franceză, mi-a dat volume semnate de Vendryes, Bally, Saussure, Jean Cohen, Bertil Malmberg (țin minte și acum că m-a întrebat dacă am timp și pentru asemenea lecturi, dincolo de obligațiile mele de student). Cred că nu l-am dezamăgit, în sensul că inițiia veritabile „seminarizări", la început regizate subtil sub forma unor întrebări aparent banale, „nevinovate", apoi trecând la amănunte care să-l convingă că am citit cu seriozitate cărțile. Multe au fost lecturi fascinante care mi-au folosit într-o împrejurare sau alta a carierei mele ulterioare (Saussure, Vendryes). Cărțile de stilistică m-au orientat cu folos în activitatea științifică de peste câțiva ani. La examene m-a așteptat o surpriză: am fost „scutit" de prezența la amândouă, de examinarea propriu-zisă, iar Domnul Profesor mi-a dat nota maximă. Nu știu dacă se practica o asemenea procedură, dar am avut parte de ea. Nu s-a dezmințit în atitudinea

BDD-A32096 © 2020 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:52:42 UTC)

constant-binevoitoare față de mine nici într-o împrejurare de care n-am prea amintit. Asistenta cu care făceam seminarul de istoria limbii literare (proaspătă absolventă a Filologiei timișorene) venea mereu nepregătită la seminar și o derutam cu întrebările mele. La un moment dat m-a „pârât" Domnului Profesor că-i stric seminarul (expresia nu-mi aparține), dar, când am fost „chemat la ordine" de către dumnealui, i-am spus pe șleau că nu sunt eu cel vinovat, ci asistenta nepregătită. A verificat și afirmațiile mele, mi-a dat dreptate, a încercat să ne împace, dar a și mustruluit-o pe proaspăta asistentă și am fost sfătuit de dumnealui că e mai bine să tac la seminar. Jumătate de an am fost „mut". Era mai bine așa.

La sfârșitul anului 1970 eram profesor la Moravița. Naveta mă obosea și am rămas în sat. La școală am primit o scrisoare caldă (am păstrat-o mult timp, dar am rătăcit-o) de la Domnul Profesor Munteanu prin care mă invita să mă alătur noului colectiv de cercetare filologică de la Filiala din Timișoara a Academiei Române (de fapt, un colectiv care se mărea atunci destul de mult, datorită academicianului Coriolan Drăgulescu și profesorului G. Ivănescu). De la sfârșitul lui 1970 am renunțat la învățământ și, în acest colectiv (sector) de lingvistică, am devenit cercetător științific. Din păcate, în bunele noastre relații a intervenit o schimbare de care mă simt vinovat. Circumstanțe de care nu-mi face plăcere să amintesc aicine-au îndepărtat și n-am mai răspuns nici invitației lansate peste câțiva ani de a mă înscrie la doctorat la dumnealui. Ulterior am constatat ce și cât am pierdut. A fost târziu, dar Domnia sa a fost cel care, peste un timp, trecând peste tot ce ne-a despărțit temporar, m-a invitat acasă de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic. La fiecare întâlnire cu Domnia Sa îmi venea să intru în pământ de rușine, dar firescul și eleganța cu care s-a purtat m-au făcut să-mi recapăt încrederea într-o relație care s-a păstrat apoi până la stingerea Profesorului. Cred că știa (cel puțin, bănuia) motivul (pretextul) acestei îndepărtări vremelnice, dar a avut discreția de a nu mă întreba niciodată de ce l-am evitat un timp. De multe ori, discuțiile din casa dumnealui aveau loc în trei: Domnia Sa, colegul meu Sergiu Drincu și eu.

Încă două laturi ale omului Ștefan Munteanu sunt de amintit aici. Sobrietatea și ușoara rigiditate (de fapt, un „fel de a fi" în relațiile cu

BDD-A32096 © 2020 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:52:42 UTC)

oamenii) dădeau impresia că e un ins inabordabil, rece, distant. În realitate, nu era deloc așa. Povestea cu umor tot soiul de întâmplări, amintiri din vremea liceului, a studenției și a războiului. Mult – despre prieteniile legate atunci. Stătea de vorbă cu studenții în pauza dintre cele două ore de curs (nu s-a dus niciodată în „cabinet"), când savura o țigară „Virginia" roșie (spre hazul studenților, un coleg, o mică lichea cum s-a comportat și ulterior, se repezea cu chibritul aprins spre țigara abia scoasă din pachet, afișând un zâmbet mieros, întotdeauna însoțit de sintagma: „Un foc, dom' Profesor ?"). N-a făcut rabat niciodată onestității, îngăduinței și înțelegerii pentru omul de lângă dumnealui (cred că doi ani am stat la căminul studențesc unde avea – temporar – locuința, cum se întâmpla cu destule alte cadre didactice și zâmbea condescendent când auzea certuri între studenți sau glasul mai ridicat al vreunui turbulent). A știut să aleagă și să formeze din generația mai tânără cadre didactice universitare cu pregătire serioasă. I-a...preferat pe absolvenții Filologiei ieșene (avea încredere în temeinicia pregătirii lor: Doina David, Vasile Țâra), dar a îndrumat-o științific și pe Ileana Oancea, care terminase facultatea la Timișoara.

Cred că amintirile mele sunt incomplete, iar cuvintele – sărace. N-am reușit decât parțial să readuc, pentru câteva momente, în actualitate chipul celui pe care l-au prețuit generații de studenți și care vreme de peste trei decenii a făcut cinste Filologiei timișorene – Profesorul Ștefan Munteanu.

LIVIUS PETRU BERCEA

BDD-A32096 © 2020 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:52:42 UTC)